

Podmienky podnikania príslušníkov tretích krajín na Slovensku

Správa z kvantitatívneho prieskumu etnických skupín

Bratislava, február 2014

© SBA, Bratislava, 2014

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Projekt Zlepšenie podmienok na trhu práce a podnikania štátnych príslušníkov tretích krajín je spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín.

Solidarita pri riadení migračných tokov.

OBSAH

1. Úvod.....	4
2. Dôvody odchodu z domovskej krajiny na Slovensko.....	7
3. Faktory výberu Slovenska ako cieľovej krajiny	9
4. Formy povolenia pobytu na vykonávanie podnikateľskej činnosti.....	10
5. Podnikateľská aktivita štátnych príslušníkov tretích krajín na Slovensku.....	11
6. Hodnotenie súčasných podmienok na podnikanie pre štátnych príslušníkov tretích krajín na Slovensku.....	13
8. Postavenie podnikateľov štátnych príslušníkov z tretích krajín voči obchodným partnerom a zákazníkom.....	18
9. Forma pomoci podnikania štátnych príslušníkov tretích krajín	19
10. Informácie nápomocné pre štátnych príslušníkov tretích krajín začínajúcich podnikanie na Slovensku	20
11. Vybrané charakteristiky podnikov	22
Metodika prieskumu	28
Zhrnutie.....	29
Zoznam tabuliek.....	31
Zoznam grafov.....	31
Dotazník	33

1. Úvod

Súčasť podnikateľského ekosystému tvoria aj podnikatelia inej štátnej príslušnosti. V rámci podpory ekonomického rozvoja je kľúčové vytváranie prostredia pre cudzincov (štátnych príslušníkov tretích krajín), ktorí sú potrební pre rozvoj hospodárstva SR. Ich ekonomická integrácia v rámci hospodárstva môže prispieť k pokrývaniu pretrvávajúceho dopytu po nedostatkových profesiách a k transferu know-how. Efektívne začlenenie cudzincov do hospodárskej praxe našej krajiny závisí od prijatia opatrení, ktoré vedú k zlepšeniu podmienok pre zamestnávanie a podnikanie cudzincov, osobitne štátnych príslušníkov tretích krajín.

Z toho dôvodu je SBA realizátorom projektu Zlepšenie podmienok na trhu práce a podnikania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorý je financovaný z programu Solidarita a riadenie migračných tokov.

Jednou z aktivít projektu je realizácia kvantitatívneho prieskumu, ktorého hlavným cieľom bolo zmapovať podmienky podnikania príslušníkov tretích krajín na Slovensku. Zber údajov sa realizoval prostredníctvom dopytovania (dotazníkovou formou) v dňoch od júna 2014 do januára 2015 na celkovej vzorke 300 respondentov podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín.

Z hľadiska domovskej krajiny bolo do prieskumu zapojených 8,3 % štátnych príslušníkov pochádzajúcich z Ukrajiny, 5,7 % z Ruska, 33,3 % z Vietnamu, 47,3 % z Číny a 5,3 % štátnych príslušníkov zo Srbska.

Tabuľka č. 1: Etnická štruktúra podnikov

Domovská krajina	v %
Ukrajina	8,3
Rusko	5,7
Vietnam	33,3
Čína	47,3
Srbsko	5,3

Viac ako tretina (43,5 %) podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) pôsobí v oblasti obchodu, 26,4 % zapojených podnikateľských subjektov boli z odvetvia ostatných služieb, 14,7 % pôsobí v odvetví ubytovania a stravovania. 5% podnikateľov pôsobí v odvetví doprav, v informačných a komunikačných činnostiach a v oblasti obchodných služieb, 3,3 % v odvetví stavebníctva a 2% podnikateľov pôsobí v poľnohospodárstve.

Tabuľka č. 2 : Odvetvová štruktúra podnikov

Odvetvová štruktúra	v %
Pôdohospodárstvo	2,0
Priemysel	0,0
Stavebníctvo	3,3
Obchod	43,5
Doprava, informácie	5,0
Ubytovanie a stravovanie	14,7
Obchodné služby	5,0
Ostatné služby	26,4

Z regionálneho hľadiska mali najväčšie (46,9 %) zastúpenie podnikatelia (štátni príslušníci tretích krajín) z Bratislavského kraja. Z Trnavského kraja bolo do prieskumu zapojených 15,5 % štátnych príslušníkov z tretích krajín, 9 % zo Žilinského kraja, 7,6 % z Košického kraja, 6,9 % z Nitrianskeho kraja, 5,9 % z Trenčianskeho kraja, 5,2 % pôsobí v Banskobystrickom kraji a 3,1 % v Prešovskom kraji.

Tabuľka č. 3 : Regionálna štruktúra podnikov

Regionálna štruktúra podľa krajov SR	v %
Bratislavský	46,9
Trnavský	15,5
Trenčiansky	5,9
Nitriansky	6,9
Žilinský	9,0
Banskobystrický	5,2
Prešovský	3,1
Košický	7,6

Viac ako polovica (55,5 %) predstaviteľov podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) zapojených do prieskumu podniká prostredníctvom právnej formy spoločnosť s ručením obmedzeným a 41,8 % podniká ako živnostník. 2,7 % podnikateľov podniká prostredníctvom inej právnej formy ako je spoločnosť s ručením obmedzeným a živnostenské podnikanie.

Tabuľka č. 4 : Štruktúra podnikov podľa právnej formy

Právna forma	v %
Živnostník	41,8
Spoločnosť s ručením obmedzeným	55,5
Iná	2,7

Takmer štyri pätiny (76,2 %) podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) zapojených do prieskumu vykonáva podnikateľskú činnosť dlhšie ako 3 roky. 18,3 % podniká v rozmedzí 1 až 3 roky a 5,5 % podniká krajšie ako 1 rok.

Tabuľka č. 5 : Štruktúra podnikov podľa dĺžky podnikateľskej činnosti

Dĺžka podnikateľskej činnosti	v %
Menej ako 1 rok	5,5
Od 1 do 3 rokov	18,3
3 a viac rokov	76,2

Z hľadiska počtu zamestnancov 42,5 % podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) zapojených do prieskumu zamestnáva viac ako 10 zamestnancov. Viac ako tretina (35,4 %) oslovených podnikateľov však nezamestnáva žiadneho zamestnanca a 22,1 % zamestnáva 1 až 9 zamestnancov.

Tabuľka č. 6 : Štruktúra podnikov podľa počtu zamestnancov

Počet zamestnancov	v %
Nemáme zamestnancov	35,4
1 až 9 zamestnancov	22,1
Viac ako 10 zamestnancov	42,5

Viac ako polovica 51,5 % zapojených podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) do prieskumu dosiahla v roku 2013 obrat na úrovni od 33 do 333 tisíc. O niečo viac ako štvrtina oslovených podnikateľov dosiahla obrat nižší ako 10 tisíc Eur a 20,2 % podnikateľov dosiahlo obrat na úrovni od 10 do 33 tisíc Eur.

Tabuľka č. 7 : Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého ročného obratu

Dosiahnutý ročný obrat	v %
Menej ako 10 tisíc EUR	25,6
Od 10 do 33 tisíc EUR	20,2
Od 33 do 333 tisíc EUR	51,5
Viac ako 333 tisíc EUR	2,7

2. Dôvody odchodu z domovskej krajiny na Slovensko

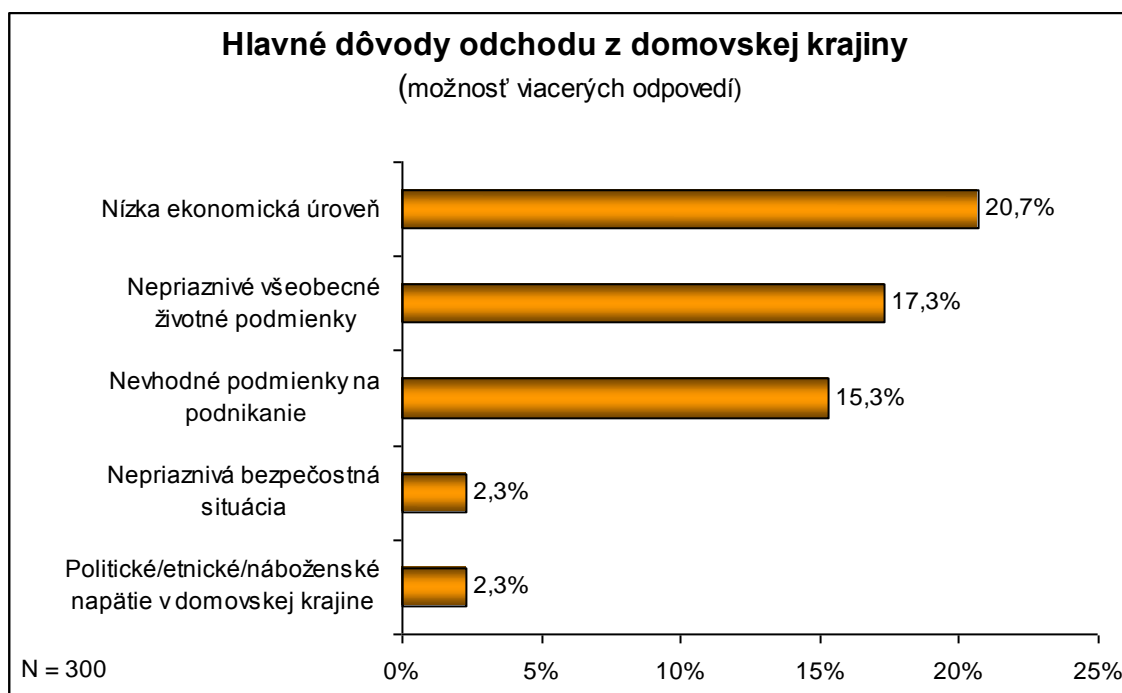
Hlavnými dôvodmi odchodu z domovskej krajiny sú podľa výsledkov prieskumu vo všeobecnosti nepriaznivé ekonomické a životné podmienky.

Viac ako jedna pätina (20,7 %) z celkového počtu podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín uviedla ako hlavný dôvod odchodu z domovskej krajiny **nízku ekonomickú úroveň** a 17,3 % nepriaznivé všeobecné životné podmienky.

Nevhodné podmienky na podnikanie ako dôvod odchodu z domovskej krajiny uviedlo 15,3 % podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín.

Okrem uvedených dôvodov respondenti uviedli dôvody ako politické/etnické/náboženské napätie v domovskej krajine a nepriaznivú bezpečnostnú situáciu.

Graf č. 1

Zdroj: Slovak Business Agency

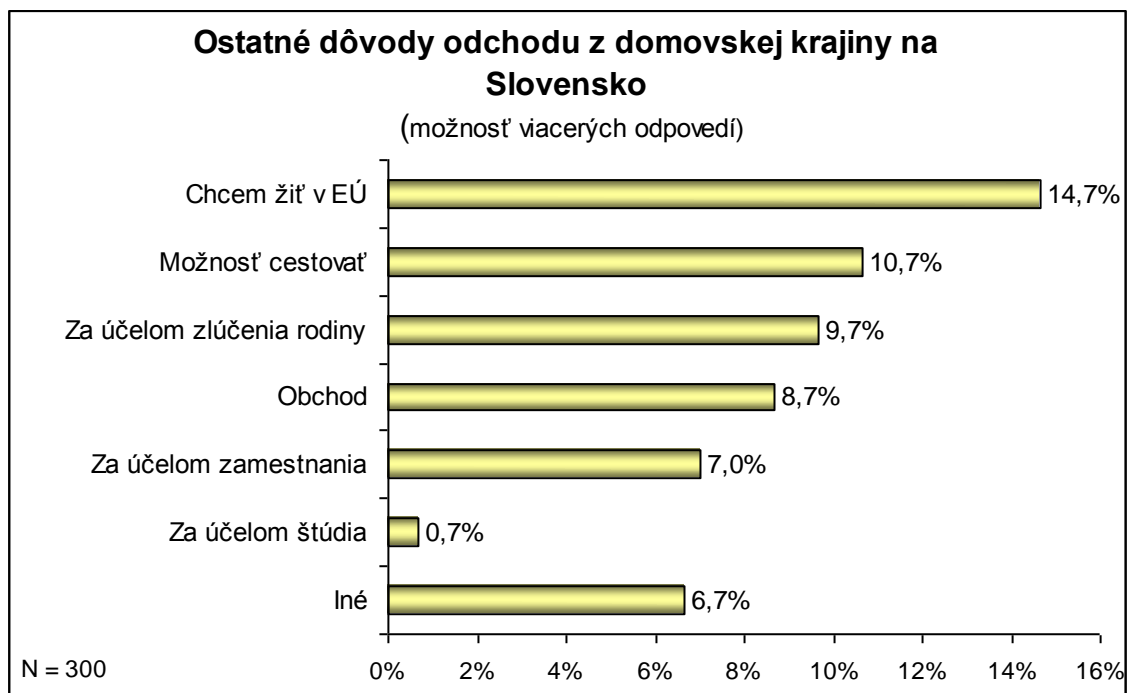
Medzi ostatnými dôvodmi odchodu z domovskej krajiny dominovali prevažne subjektívne motívy jednotlivcov ako aj sociálne motívy.

Dôvod **chcem žiť v EÚ** deklarovalo 14,7 % respondentov a **možnosť cestovať** 10,7 %. Odchod z domovskej krajiny za účelom zlučenia rodiny uviedlo 9,7 % respondentov.

8,7 % podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín uviedlo ako dôvod odchodu z domovskej krajiny **možnosť obchodu** a 7 % odišlo z domovskej krajiny za účelom zamestnania sa.

Takmer 7 % respondentov uviedlo, že dôvodom odchodu z domovskej krajiny boli iné ako uvedené dôvody a takmer 1 % odišlo z domovskej krajiny za účelom štúdia.

Graf č. 2

Zdroj: Slovak Business Agency

3. Faktory výberu Slovenska ako cieľovej krajiny

Hlavné faktory výberu Slovenska ako cieľovej krajiny sú do značnej miery v korelácii s dôvodmi odchodu z domovskej krajiny.

Viac ako jedna tretina (34,7 %) respondentov si vybrala Slovensko kvôli vhodným životným podmienkam ako protipól k dôvodu odchodu z domovskej krajiny pre nepriaznivé všeobecné životné podmienky.

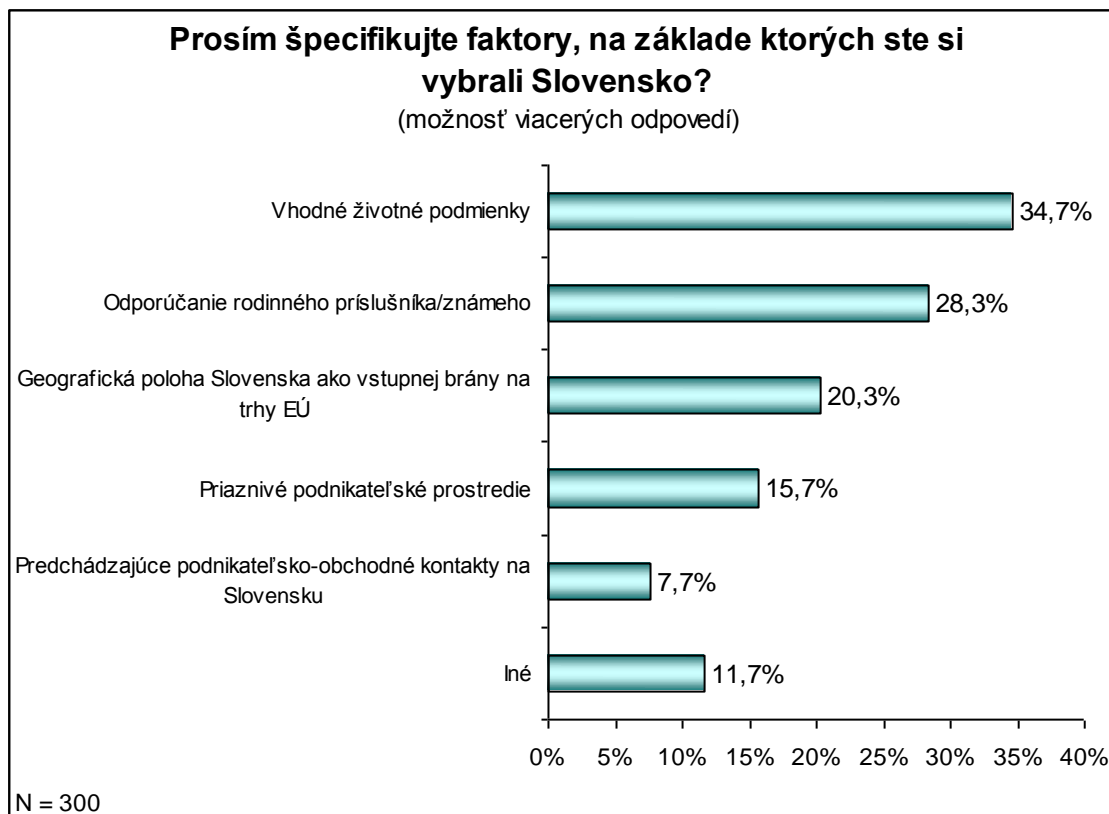
V súvislosti s odchodom z domácej krajiny za účelom zlúčenia rodiny, takmer **tretina 28,3 %** si vybrala Slovensko na **základe odporúčania rodinného príslušníka alebo známeho**.

Pätina (20,3 %) respondentov deklarovala, že si vybrala Slovensko ako cieľovú krajinu **pre jeho geografickú polohu ako vstupnej brány na trhy EÚ**, čo nadväzuje na zdôvodnenie odchodu z domovskej krajiny pre možnosť žiť v EÚ.

15,7 % podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín prišlo na Slovensko kvôli **priaznivému podnikateľskému prostrediu** a **7,7 %** deklarovalo, že si vybrali Slovensko pre **predchádzajúce podnikateľsko-obchodné kontakty na Slovensku**.

Takmer 12 % respondentov si vybralo Slovensko na základe iných ako uvedených faktorov.

Graf č. 3

Zdroj: Slovak Business Agency

4. Formy povolenia pobytu na vykonávanie podnikateľskej činnosti

Takmer polovica (47,3 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín má na Slovensku trvalý pobyt, 31,3 % vykonáva podnikateľskú činnosť na základe prechodného pobytu za účelom podnikania a 14,3 % má prechodný pobyt za účelom zlúčenia rodiny.

Menšia skupina (4,3 %) podnikateľov majú prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorá má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte. Rovnako 1 % respondentov vykonáva podnikateľskú činnosť na základe prechodného pobytu za účelom štúdia alebo uviedli iný typ povolenia. Ďalší respondenti s rovnakým podielom 0,3 % uviedli, že majú na Slovensku prechodný pobyt za účelom výskumu a vývoja a prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí

Tabuľka č. 8 : Prosím špecifikujte na základe akého povolenia/pobytu vykonávate podnikateľskú činnosť na Slovensku

Typ povolenia/pobytu	v %
Prechodný pobyt za účelom podnikania	31,3
Prechodný pobyt za účelom štúdia	1,0
Prechodný pobyt za účelom zlúčenia rodiny	14,3
Prechodný pobyt na účel výskumu a vývoja	0,3
Prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí	0,3
Prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte	4,3
Mám na Slovensku trvalý pobyt	47,3
Iné	1,0

Graf č. 4

Zdroj: Slovak Business Agency

5. Podnikateľská aktivita štátnych príslušníkov tretích krajín na Slovensku

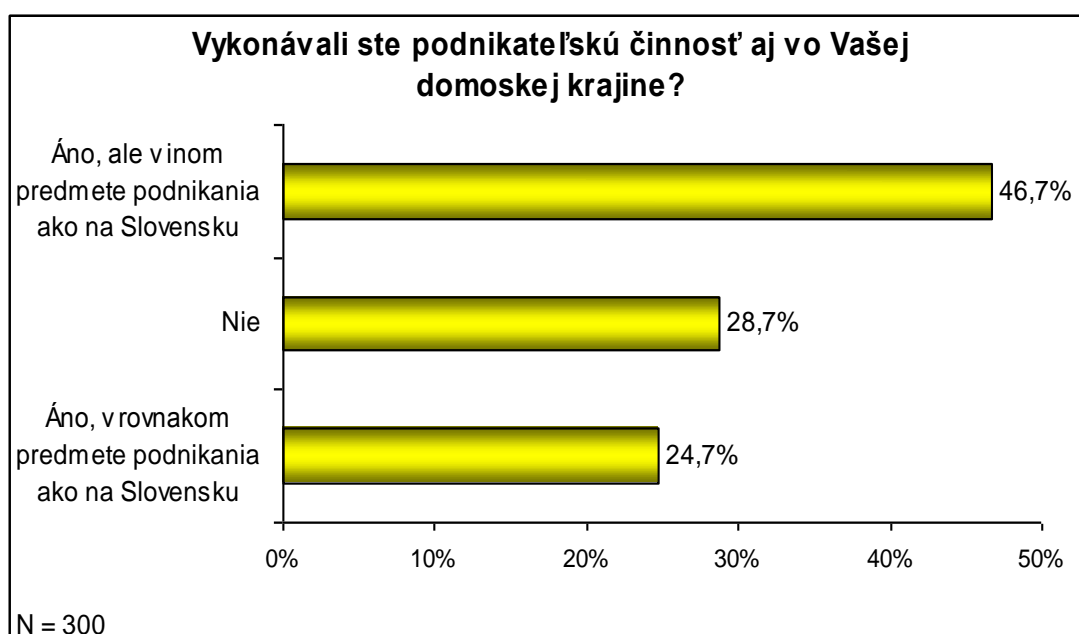
Viac ako dve tretiny (71,4 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín vykonávali podnikateľskú činnosť aj v domovskej krajine.

Necelá polovica (46,7 %) podnikateľov avšak uviedla, že v domovskej krajine podnikala v inom predmete podnikania ako na Slovensku.

Iba takmer štvrtina (24,7 %) podnikateľov podniká v rovnakom predmete podnikania na Slovensku v akom podnikala v domovskej krajine.

28,7 % podnikateľov nevykonávala v domovskej krajine pred príchodom na Slovensko žiadnu podnikateľskú činnosť.

Graf č. 5

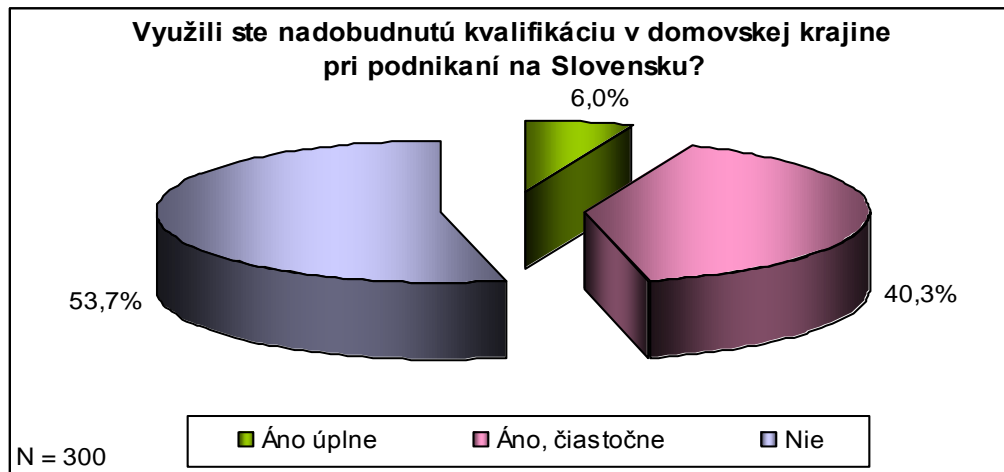

Zdroj: Slovak Business Agency

V rámci podnikania na Slovensku viac ako polovica (53,7 %) podnikateľov nevyužila kvalifikáciu nadobudnutú v domovskej krajine.

Menej ako polovica (46,3 %) podnikateľov kvalifikáciu nadobudnutú v domovskej krajine využila, pričom 40,3 % ju využilo iba čiastočne a 6,0 % plne využilo svoju nadobudnutú kvalifikáciu.

Graf č. 6

Zdroj: Slovak Business Agency

6. Hodnotenie súčasných podmienok na podnikanie pre štátnych príslušníkov tretích krajín na Slovensku

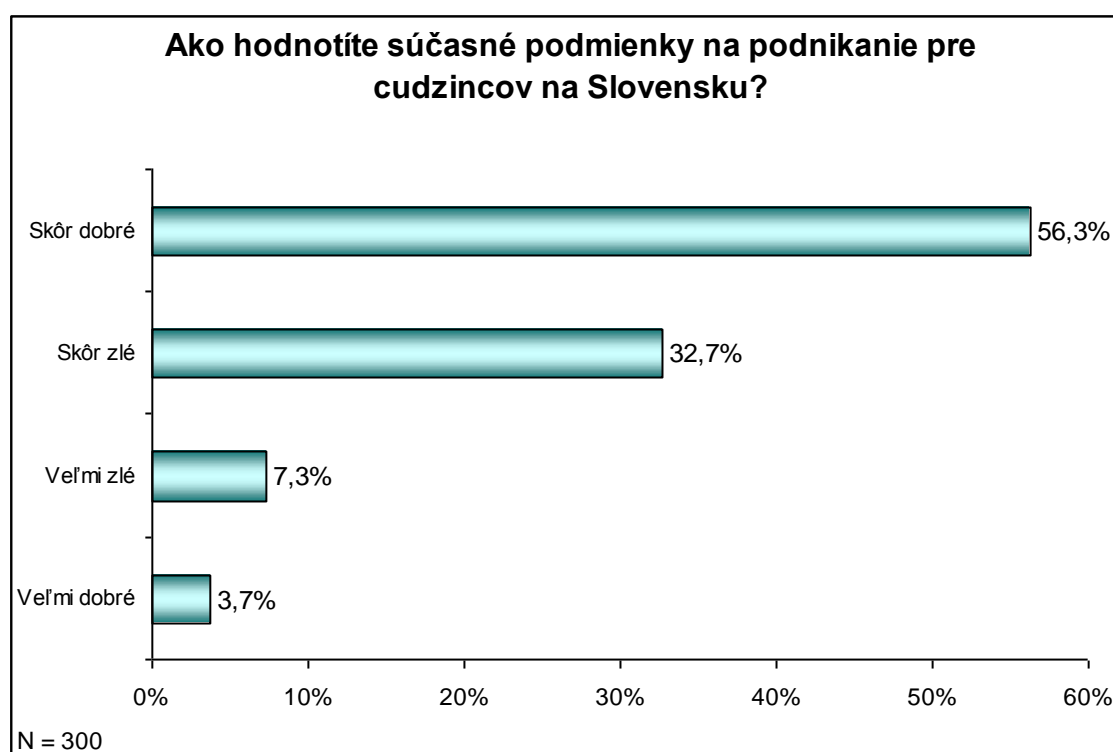
Viac ako polovica (**56,3 %**) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín zhodnotilo súčasné podmienky na podnikanie pre cudzincov na Slovensku ako **skôr dobré**.

Opačný názor vyjadrila **takmer tretina (32,7 %)**, ktorá hodnotí súčasné podmienky na podnikanie pre cudzincov na Slovensku ako **skôr zlé**.

Ako veľmi zlé zhodnotilo súčasné podmienky na podnikanie pre cudzincov na Slovensku o niečo viac ako 7 % respondentov.

3,7 % podnikateľov označila súčasné podmienky na podnikanie pre cudzincov na Slovensku ako veľmi dobré.

Graf č. 7

Zdroj: Slovak Business Agency

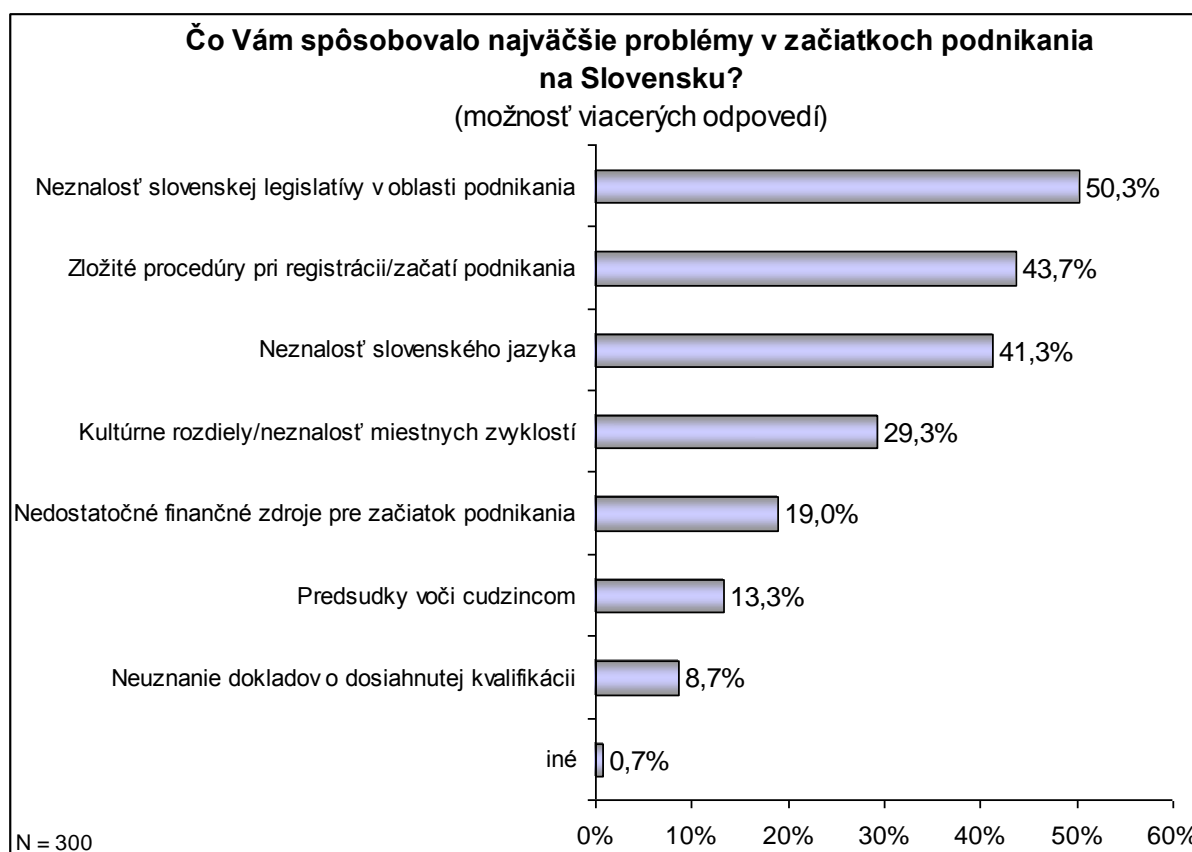
7. Najčastejšie problémy štátnych príslušníkov tretích krajín v začiatkoch podnikania na Slovensku

Z prieskumu vyplýva, že podnikatelia štátny príslušníci tretích krajín mali v začiatkoch svojho podnikania **najväčšie problémy zorientovať sa v slovenskej legislatíve v oblasti podnikania**, čo deklarovala viac ako **polovica (50,3 %) respondentov**.

43,7 % podnikateľov označilo ako problematické v začiatkoch podnikania aj **zložité procedúry pri registrácii/začatí podnikania** a takmer pätina (19,0 %) uviedla, že najväčšie problémy v začiatkoch podnikania pre nich predstavovali **nedostatočné finančné zdroje** pre začiatok podnikania.

Vyššie uvedené problémy sú charakteristické pre podnikateľské prostredie vo všeobecnosti, ale vzhľadom na zložitosť postupov v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín sú tieto problémy ešte markantnejšie.

Graf č. 8

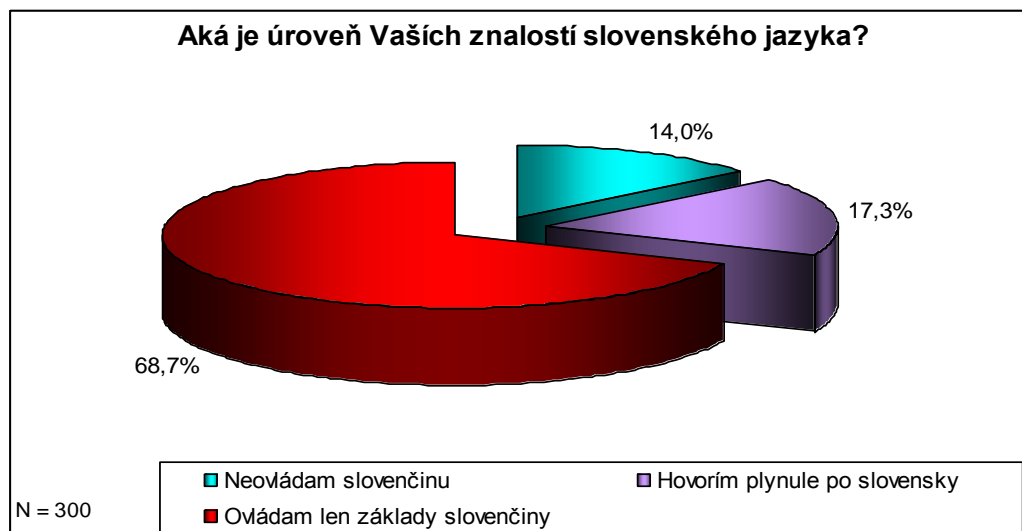

Zdroj: Slovak Business Agency

Jedným z problémov štátnych príslušníkov z tretích krajín je aj **neznalosť slovenského jazyka**, čo deklarovalo **41,3 %** respondentov.

Z prieskumu vyplýva, že **viac ako dve tretiny (68,7 %)** podnikateľov **ovládajú len základy slovenčiny** a takmer **pätina (14,0 %) slovenčinu vôbec neovláda**. **17,3 %** respondentov **hovorí plynule po slovensky**.

Graf č. 9

Zdroj: Slovak Business Agency

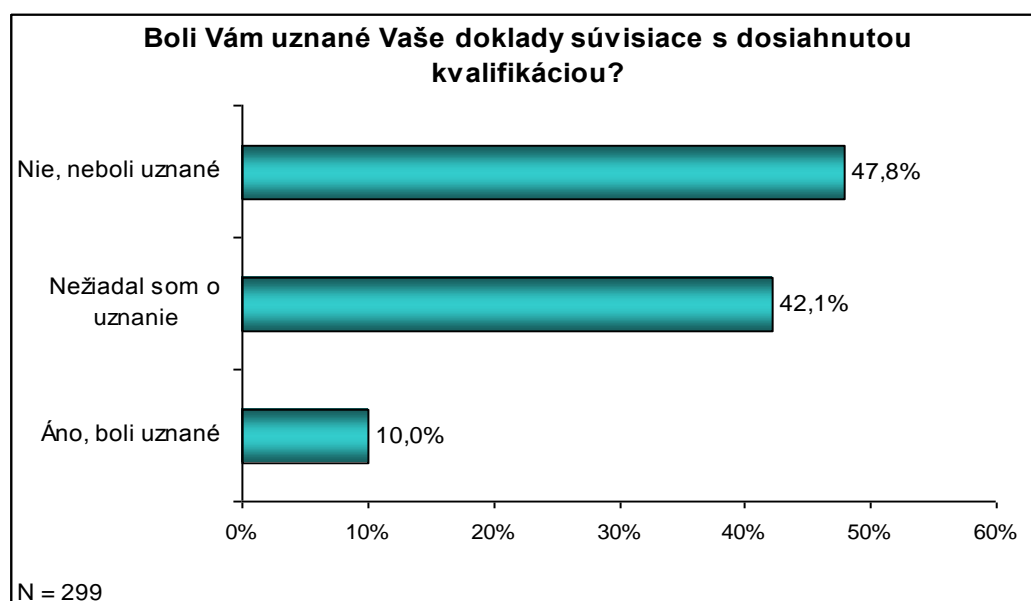
Ďalším problémom v začiatkoch podnikania boli kultúrne rozdiely/neznalosť miestnych zvyklostí, uviedlo to 29,3 % respondentov a predsudky voči cudzincom s podielom 13,3 %.

Problémy v začiatkoch podnikania podnikateľom štátnym príslušníkom tretích krajín spôsobovalo aj neuznanie dokladov o dosiahnutej kvalifikácii, deklarovalo to takmer 9% respondentov.

Takmer polovici (47,8 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín neboli uznané doklady súvisiace s dosiahnutou kvalifikáciou v domovskej krajine.

Zároveň 42,1 % respondentov uviedlo, že o uznanie dokladov súvisiacich s dosiahnutou kvalifikáciou ani nežiadali. Doklady súvisiace s dosiahnutou kvalifikáciou boli uznané iba 10 % oslovených podnikateľov.

Graf č. 10

Zdroj: Slovak Business Agency

Takmer tretina (31,3 %) respondentov uviedla, že vykonáva podnikateľskú činnosť na Slovensku na základe prechodného pobytu za účelom podnikania.

Prechodný pobyt za účelom podnikania je vydávaný najviac na tri roky a po jeho vypršaní je potrebné požiadať o obnovenie prechodného pobytu. Jedným z kritérií na obnovenie prechodného pobytu za účelom podnikania je dosiahnutie stanovenej výšky zdaneného príjmu/zisku (dvadsaťnásobok platného životného minima).

Splnenie tohto kritéria **spôsobuje pre 36,4 % respondentov vážne problémy** a pre **22,3 % to predstavuje mierne problémy**.

Viac ako pätina (21,6 %) dokáže splniť dané kritérium a preto ho nepovažuje za problém. 14,4 % respondentov sa k splneniu kritéria nevedelo vyjadriť, resp. zatiaľ nežiadali o predĺženie pobytu.

Graf č. 11

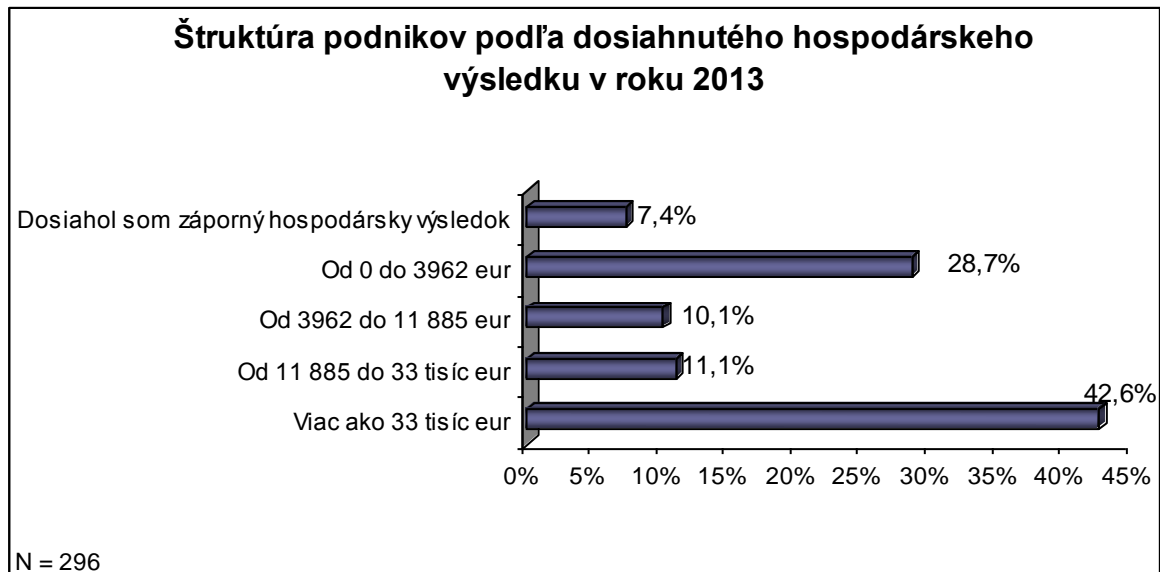

Zdroj: Slovak Business Agency

Zo štruktúry zapojených podnikov podľa dosiahnutého hospodárskeho výsledkov v roku 2013 vyplýva, že túto podmienku splnili iba takmer dve tretiny 63,8 % podnikateľov.

Naopak 28,7 % by túto podmienku v prípade žiadania o obnovenie povolenia na pobyt na účel podnikania nespĺnilo, kvôli nedostatočnej výške dosiahnutého hospodárskeho výsledku a 7,4 % dokonca dosiahlo záporný hospodársky výsledok

Graf č. 12

Zdroj: Slovak Business Agency

8. Postavenie podnikateľov štátnych príslušníkov z tretích krajín voči obchodným partnerom a zákazníkom

Negatívne vnímanie a predsudky voči cudzincom zo strany slovenských obchodných partnerov a zákazníkov v rámci komunikácie **pocit'uje až 73,2 % opýtaných**, avšak periodicita výskytu predsudkov sa mierne líši.

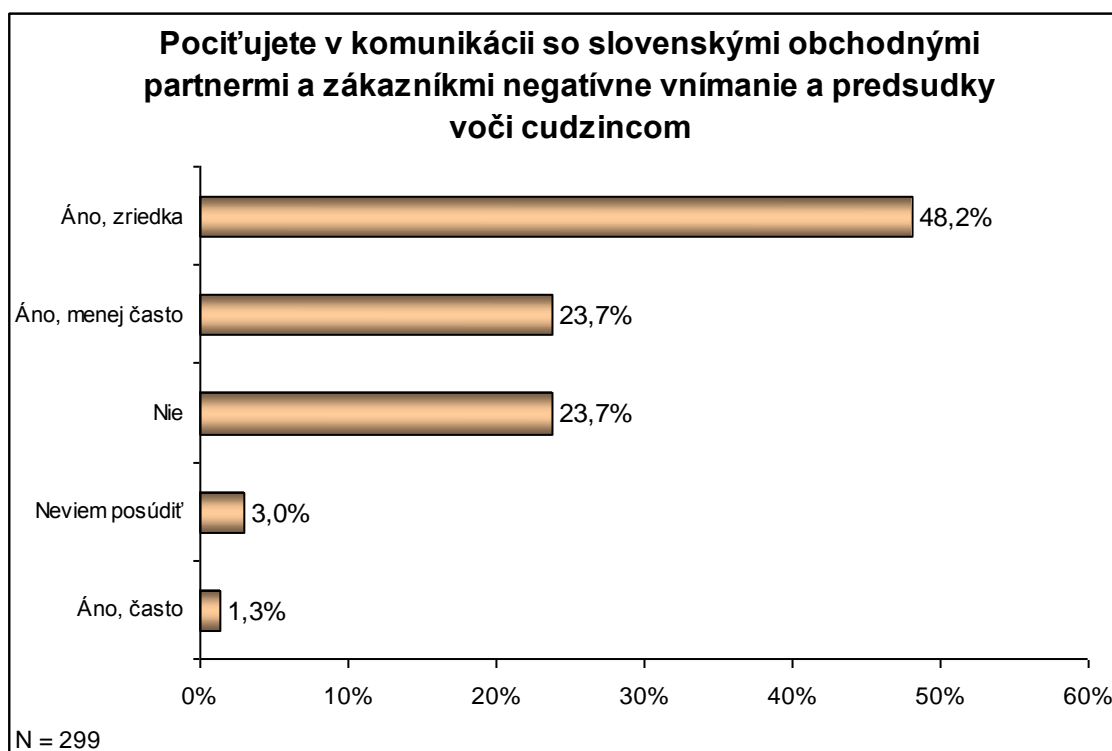
Takmer polovica (48,2 %) respondentov pocit'uje v komunikácii negatívne vnímanie a predsudky **iba zriedka a 23,7 % menej často**.

1,3 % podnikateľov uviedlo, že z predsudkami a negatívnym vnímaním v komunikácii sa stretáva často.

Naopak 23,7 % nepocit'uje v komunikácii so slovenskými obchodnými partnermi a zákazníkmi žiadne negatívne vnímanie a predsudky voči cudzincom.

3 % opýtaných nevedelo danú situáciu posúdiť.

Graf č. 13

Zdroj: Slovak Business Agency

9. Forma pomoci podnikania štátnych príslušníkov tretích krajín

Najžiadanejšou formou pomoci zo strany štátnych príslušníkov tretích krajín je podľa prieskumu **prehľadný web s komplexnými informáciami o podnikaní cudzincov**, deklarovalo to **27,7 % podnikateľov** štátnych príslušníkov tretích krajín.

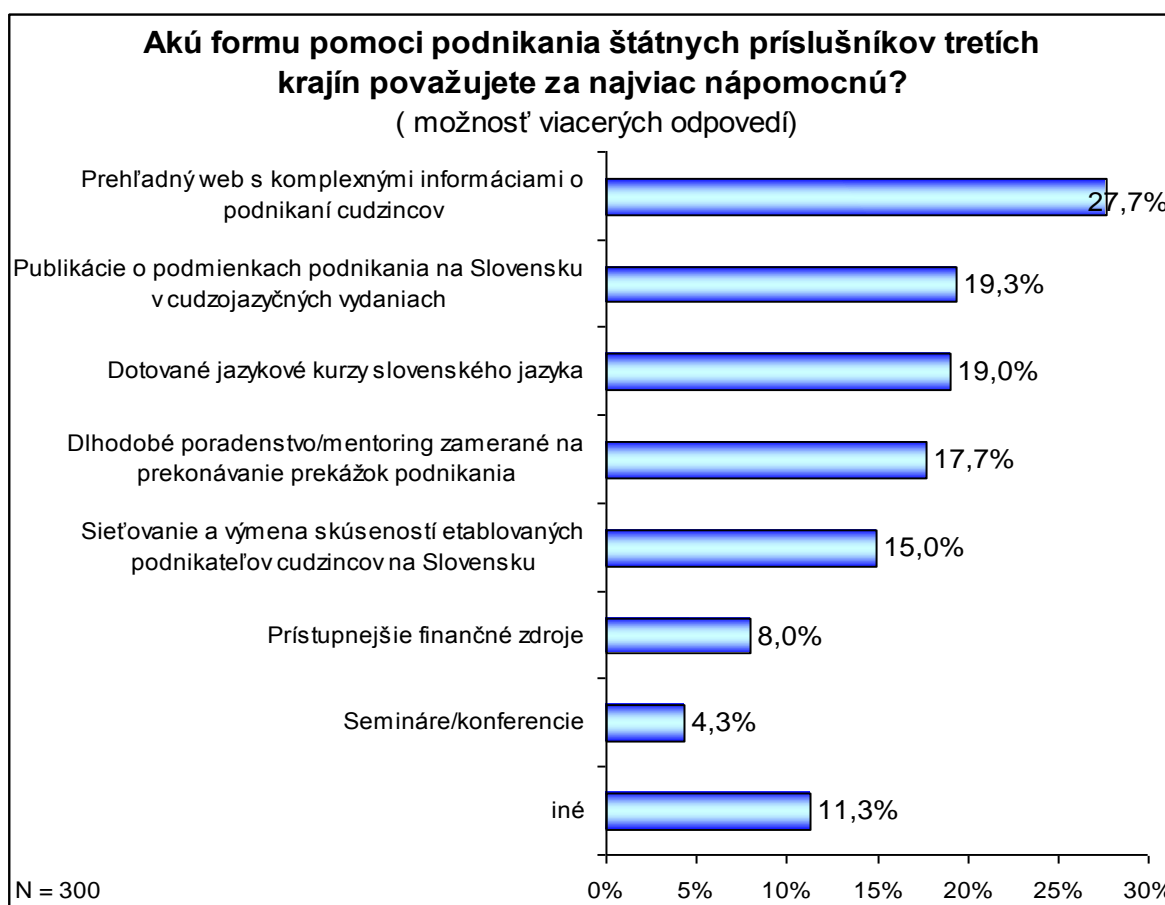
Ďalej **19,3 % podnikateľov** by privítalo **publikácie o podmienkach podnikania na Slovensku v cudzojazyčných vydaniach**, čo má súvis s pomerne vysokým podielom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorý ovládajú iba základy slovenského jazyka alebo ho neovládajú vôbec. Na to nadväzuje možnosť **dotovaných jazykových kurzov slovenského jazyka**, čo by privítalo **19,0 % opýtaných**.

Dlhodobé poradenstvo a mentoring zameraný na prekonávanie prekážok podnikania ako najviac nápomocnú formu pomoci označilo **17,7 % opýtaných**.

Takmer pätina (15,0 %) respondentov považuje za najviac nápomocnú formu pomoci podnikania **networking, resp. sieťovanie a výmenu skúseností etablovaných podnikateľov cudzincov na Slovensku**.

Formu pomoci podnikania prostredníctvom zlepšenia prístupnosti k finančným zdrojom označilo 8,0 % podnikateľov a semináre a konferencie 4,3 % respondentov. Iné ako uvedené formy pomoci by privítalo 11,3 % podnikateľov.

Graf č. 14

Zdroj: Slovak Business Agency

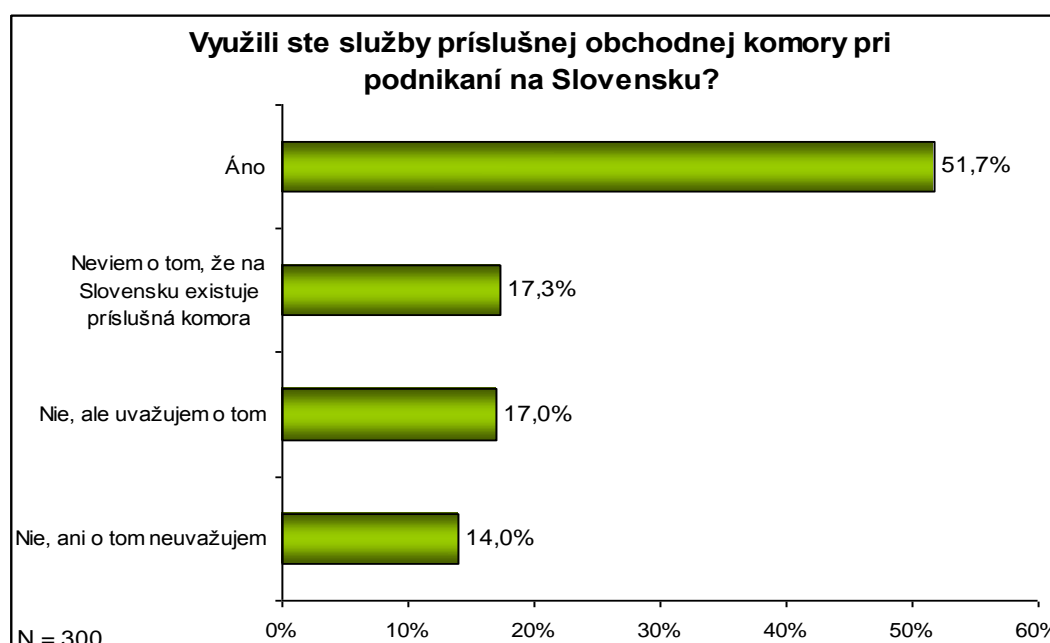
10. Informácie nápomocné pre štátnych príslušníkov tretích krajín začínajúcich podnikanie na Slovensku

Za najviac nápomocné informácie v začiatkoch podnikania sú medzi oslovenými podnikateľmi považované najmä **informácie o daňovo-odvodovej problematike, oblasti účtovníctva a pod. (40,7 %)**.

Viac ako tretina (33,3 %) respondentov označila za najviac nápomocné v začiatkoch podnikania **kontakty na podporné inštitúcie**. V nadväznosti na to podľa výsledkov prieskumu využilo služby príslušnej obchodnej komory pri podnikaní na Slovensku až 51,7 % podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín.

Naopak, 31 % tieto služby nevyužilo, avšak 17,0 % o tom uvažuje. Takmer pätina (17,3 %) respondentov nevie o tom, že na Slovensku existuje príslušná obchodná komora.

Graf č. 15

Zdroj: Slovak Business Agency

Tabuľka č. 9 : Informácie považované za najviac nápomocné pre štátnych príslušníkov tretích krajín začínajúcich podnikanie na Slovensku

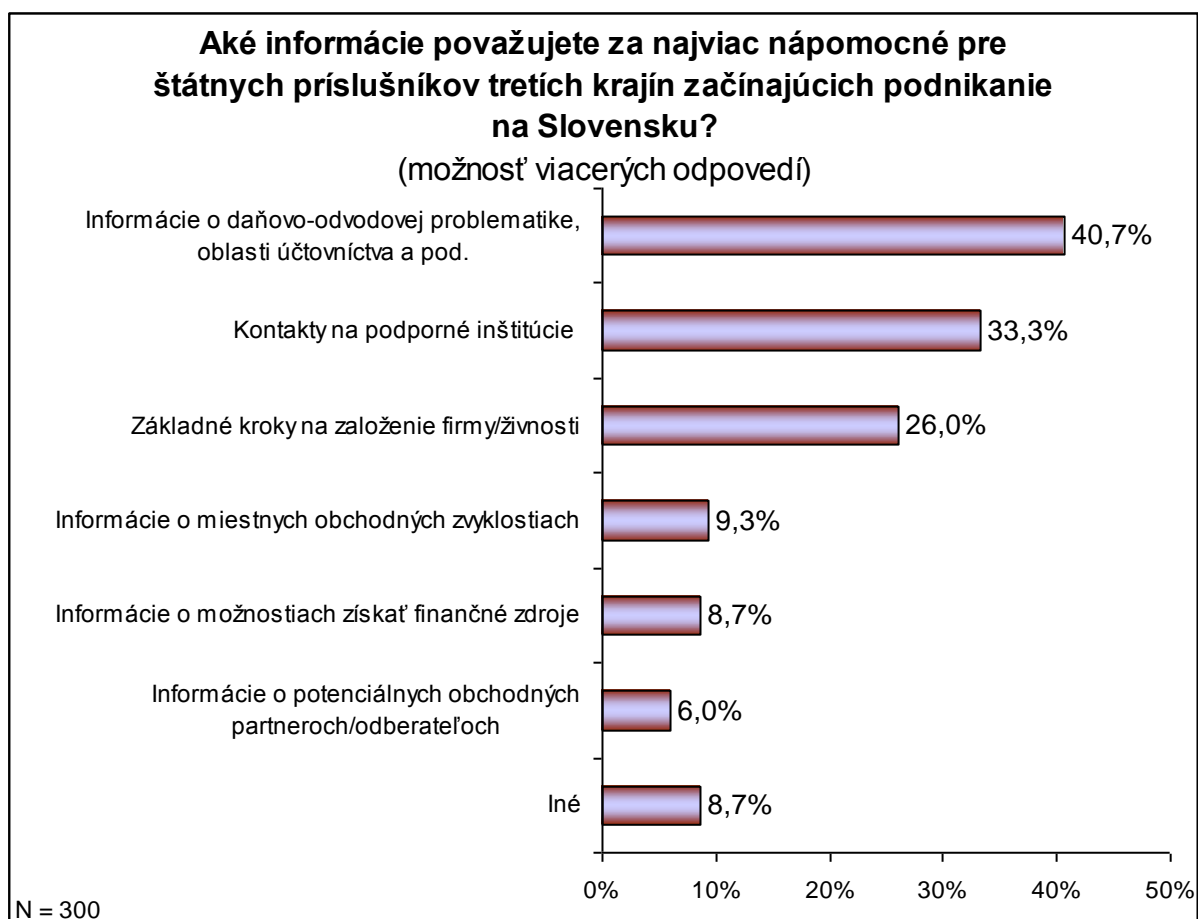
Aké informácie považujete za najviac nápomocné pre štátnych príslušníkov tretích krajín začínajúcich podnikanie na Slovensku	v %
Informácie o miestnych obchodných zvyklostiach	9,3
Základné kroky na založenie firmy/živnosti	26,0
Kontakty na podporné inštitúcie	33,3
Informácie o daňovo-odvodovej problematike, oblasti účtovníctva a pod.	40,7
Informácie o potenciálnych obchodných partneroch/odberateľoch	6,0
Informácie o možnostiach získať finančné zdroje	8,7
Iné	8,7

Zdroj: Slovak Business Agency

Najviac nápomocné informácie v začiatkoch podnikania by podľa **viac ako pätiny (26,0 %) respondentov** boli aj **informácie o základných krokoch na založenie firmy/živnosti**.

Ďalšie informácie v začiatkoch podnikania, ktoré považovali podnikatelia za najviac nápomocné pre štátnych príslušníkov tretích krajín boli: informácie o miestnych obchodných zvyklostiach (9,3 %), informácie o možnostiach získať finančné zdroje (8,7 %) a informácie o potenciálnych obchodných partneroch /odberateľoch (6%).

Graf č. 16

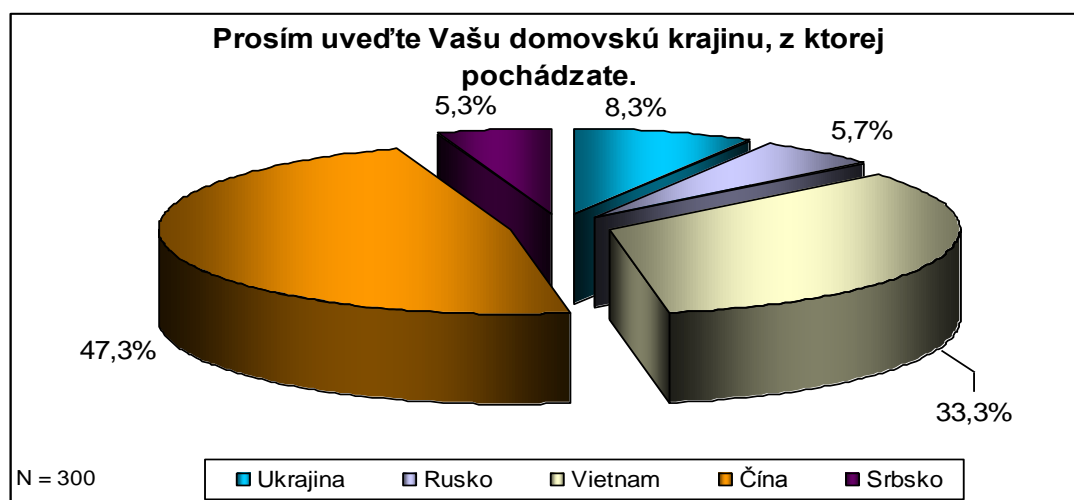
Zdroj: Slovak Business Agency

11. Vybrané charakteristiky podnikov

Etnická štruktúra podnikov/podnikateľov

Prieskum bol realizovaný na vybranej vzorke štátnych príslušníkov tretích krajín. Z hľadiska domovskej krajiny bolo do prieskumu zapojených 8,3 % štátnych príslušníkov pochádzajúcich z Ukrajiny, 5,7 % z Ruska, 33,3 % z Vietnamu, 47,3 % z Číny a 5,3 % štátnych príslušníkov zo Srbska.

Graf č. 17

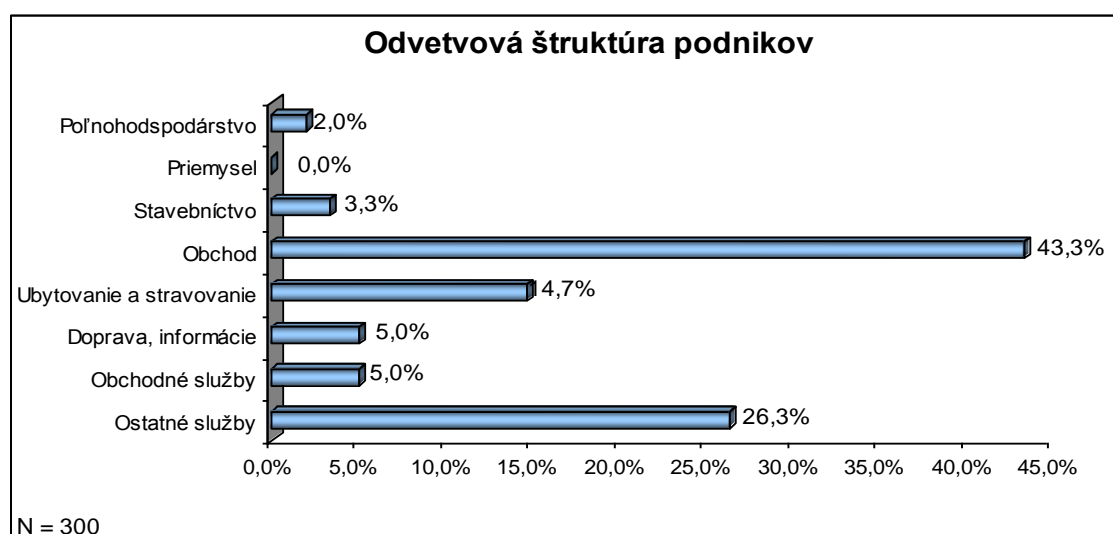

Zdroj: Slovak Business Agency

Odvetvová štruktúra podnikov/podnikateľov

Viac ako tretina (43,5 %) podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) pôsobí v oblasti obchodu, 26,4 % zapojených podnikateľských subjektov boli z odvetvia ostatných služieb, 14,7 % pôsobí v odvetví ubytovania a stravovania. 5% podnikateľov pôsobí v odvetví doprav, v informačných a komunikačných činnostiach a v oblasti obchodných služieb, 3,3 % v odvetví stavebníctva a 2% podnikateľov pôsobí v poľnohospodárstve.

Graf č. 18

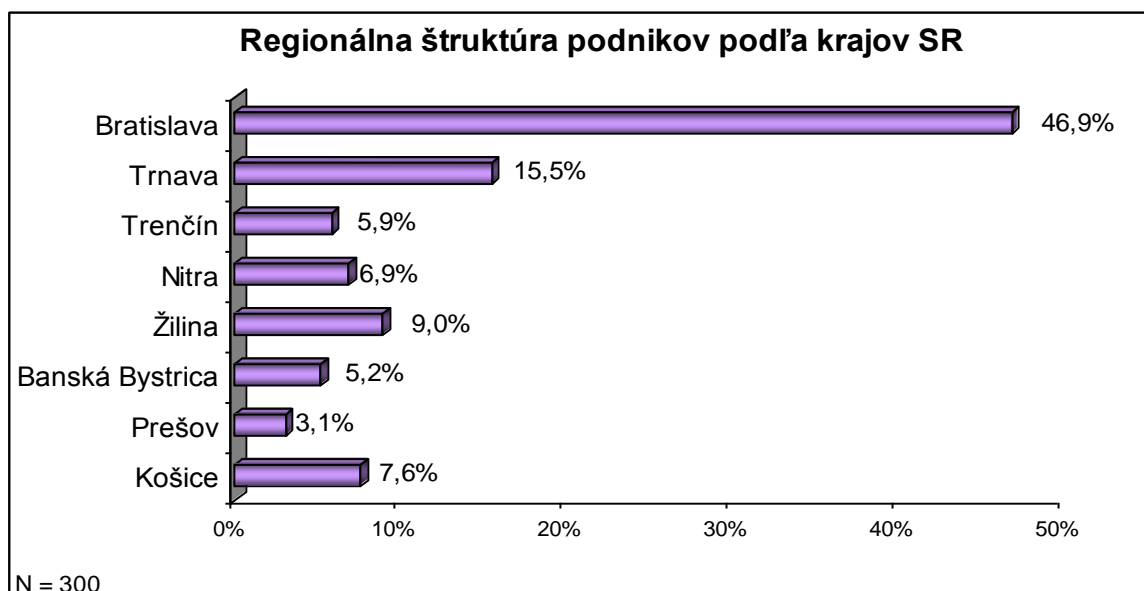

Zdroj: Slovak Business Agency

Regionálna štruktúra podnikov/podnikateľov

Z regionálneho hľadiska mali najväčšie (46,9 %) zastúpenie podnikatelia (štátni príslušníci tretích krajín) z Bratislavského kraja. Z Trnavského kraja bolo do prieskumu zapojených 15,5 % štátnych príslušníkov z tretích krajín, 9 % zo Žilinského kraja, 7,6 z Košického kraja, 6,9 % z Nitrianskeho kraja, 5,9 % z Trenčianskeho kraja, 5,2 % pôsobí v Banskobystrickom kraji a 3,1 % v Prešovskom kraji.

Graf č. 19

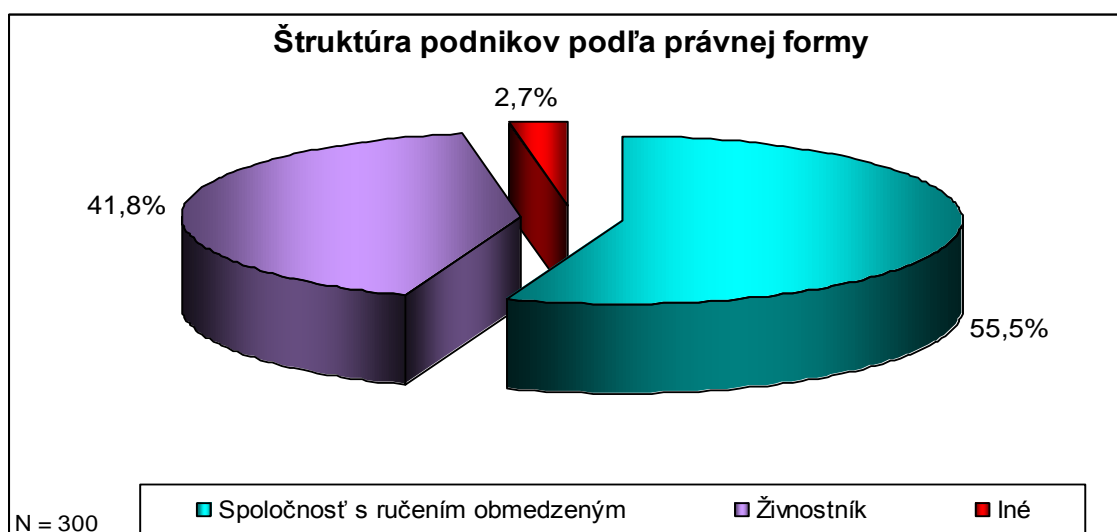

Zdroj: Slovak Business Agency

Štruktúra podnikov podľa právnej formy

Viac ako polovica (55,5 %) predstaviteľov podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) zapojených do prieskumu podniká prostredníctvom právnej formy spoločnosť s ručením obmedzeným a 41,8 % podniká ako živnostník. 2,7 % podnikateľov podniká prostredníctvom inej právnej formy ako je spoločnosť s ručeným obmedzeným a živnostenské podnikanie.

Graf č. 20

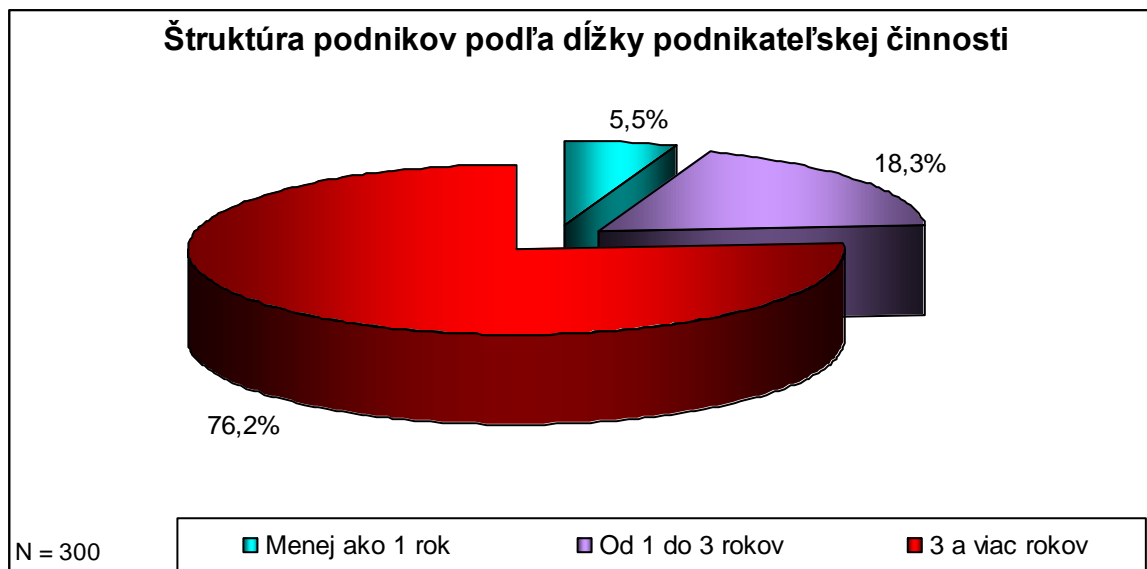

Zdroj: Slovak Business Agency

Štruktúra podnikov podľa dĺžky podnikateľskej činnosti

Takmer štyri pätiny (76,2 %) podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) zapojených do prieskumu vykonáva podnikateľskú činnosť dlhšie ako 3 roky. 18,3 % podniká v rozmedzí 1 až 3 roky a 5,5 % podniká krajšie ako 1 rok.

Graf č. 21

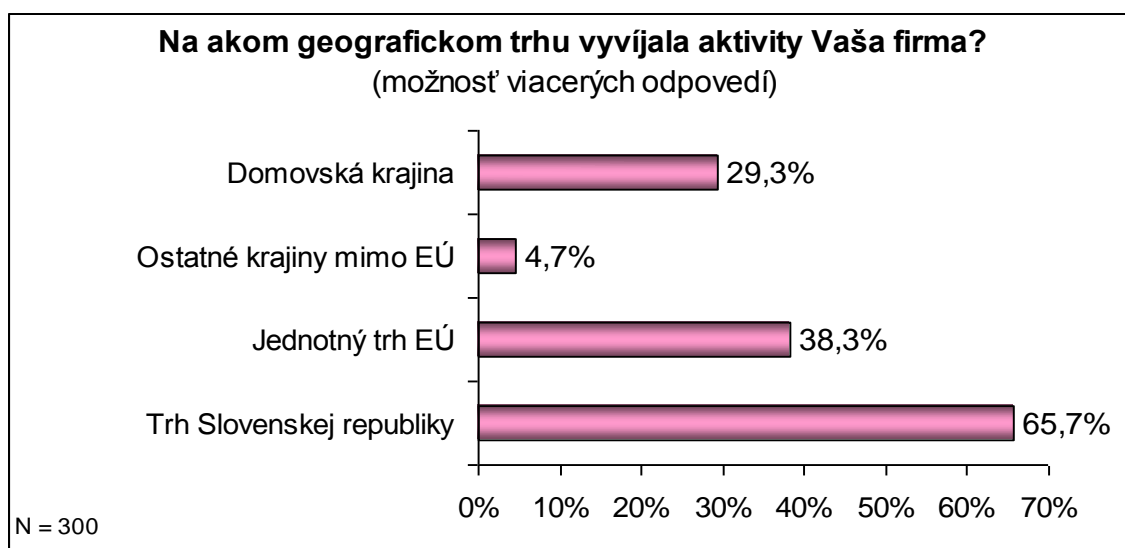

Zdroj: Slovak Business Agency

Štruktúra podnikov podľa teritoriálnej pôsobnosti

Takmer dve tretiny (65,7 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín vyvíja svoje podnikateľské aktivity na trhu Slovenskej republiky. 38,3 % respondentov uviedlo, že svoje aktivity vyvíja na jednotnom trhu EÚ a 29,3 % naďalej pôsobí v domovskej krajine. Ostatné krajiny mimo EÚ uviedlo 4,7 % zapojených podnikateľov.

Graf č. 22

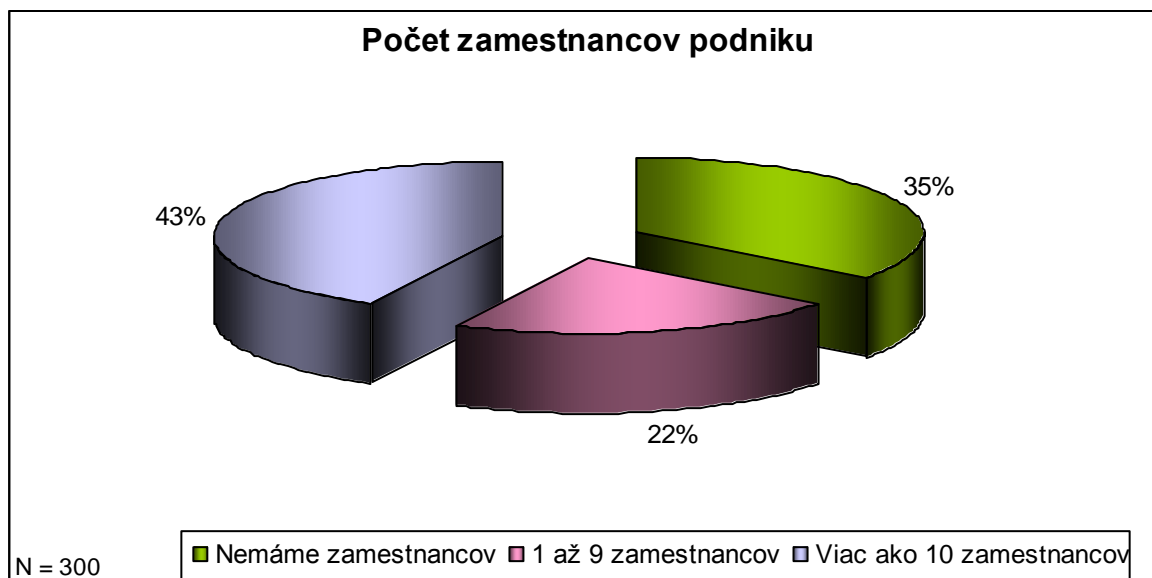

Zdroj: Slovak Business Agency

Štruktúra podnikov podľa počtu zamestnancov

Z hľadiska počtu zamestnancov 42,5 % podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) zapojených do prieskumu zamestnáva viac ako 10 zamestnancov. Viac ako tretina (35,4 %) oslovených podnikateľov však nezamestnáva žiadneho zamestnanca a 22,1 % zamestnáva 1 až 9 zamestnancov.

Graf č. 23

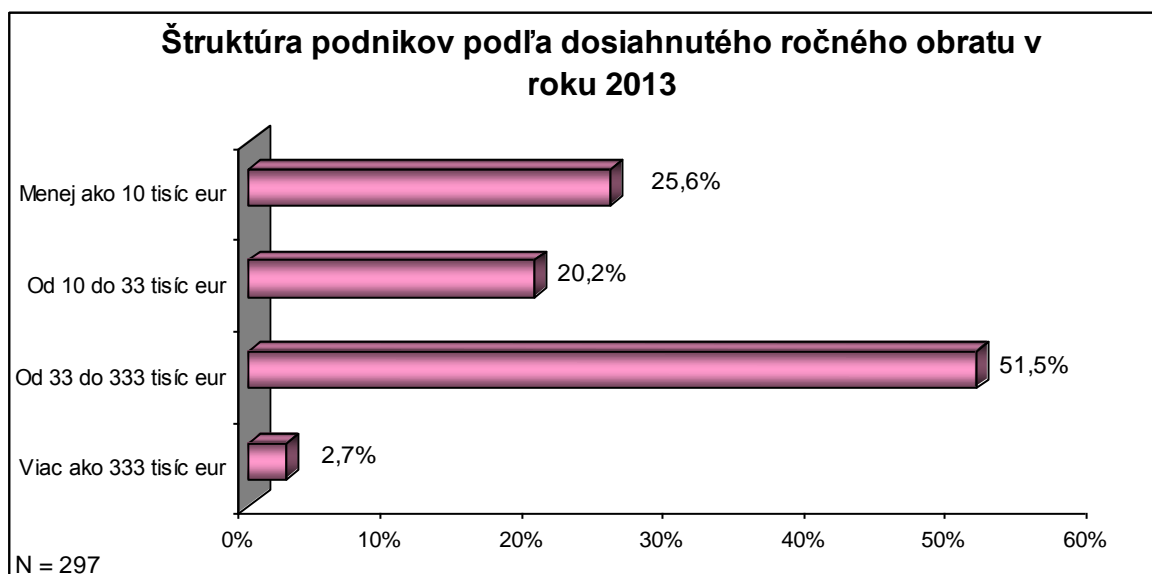

Zdroj: Slovak Business Agency

Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého ročného obratu v roku 2013

Viac ako polovica 51,5 % zapojených podnikateľov (štátnych príslušníkov tretích krajín) do prieskumu dosiahla v roku 2013 obrat na úrovni od 33 do 333 tisíc. O niečo viac ako štvrtina oslovených podnikateľov dosiahla obrat nižší ako 10 tisíc Eur a 20,2 % podnikateľov dosiahlo obrat na úrovni od 10 do 33 tisíc Eur.

Graf č. 24

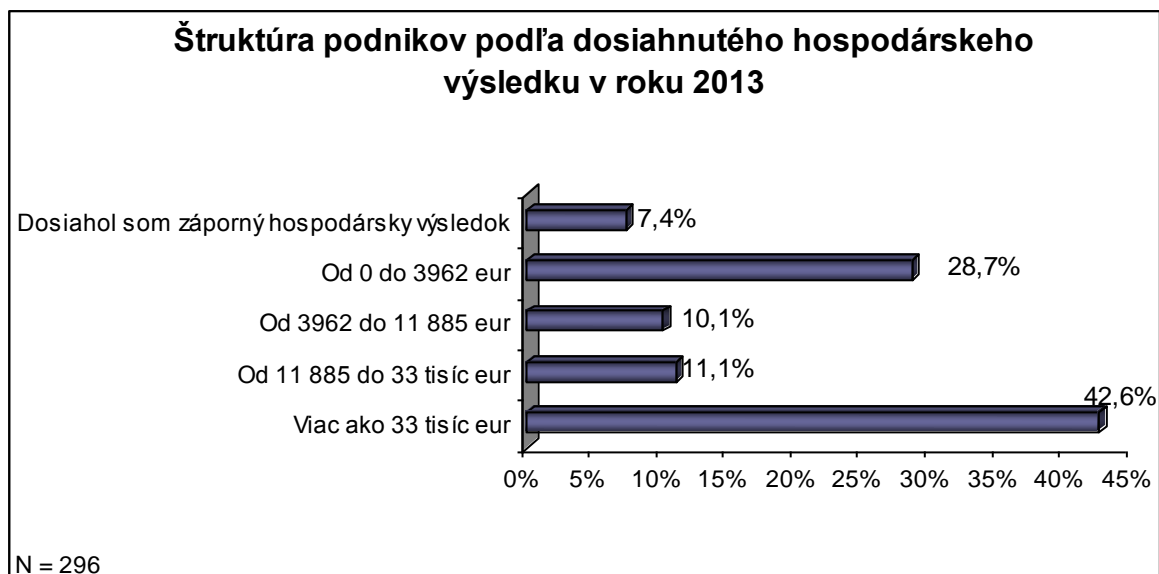

Zdroj: Slovak Business Agency

Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého hospodárskeho výsledku v roku 2013

V štruktúre vzorky malo najväčšie zastúpenie (42,6 %) podnikov/podnikateľov, ktorý v roku 2013 dosiahli hospodársky výsledok vyšší ako 33 tisíc Eur. Takmer tretina podnikov zapojených do prieskumu dosiahla hospodársky výsledok v roku 2013 v rozmedzí od 0 do 3962 Eur, 11,1 % dosiahla hospodársky výsledok v roku 2013 v rozmedzí od 11 885 do 33 tisíc Eur a 10,1 % v intervale od 3 962 do 11 885 Eur. Záporný výsledok hospodárenia v roku 2013 dosiahlo 7,4 % podnikateľov zapojených do prieskumu.

Graf č. 25

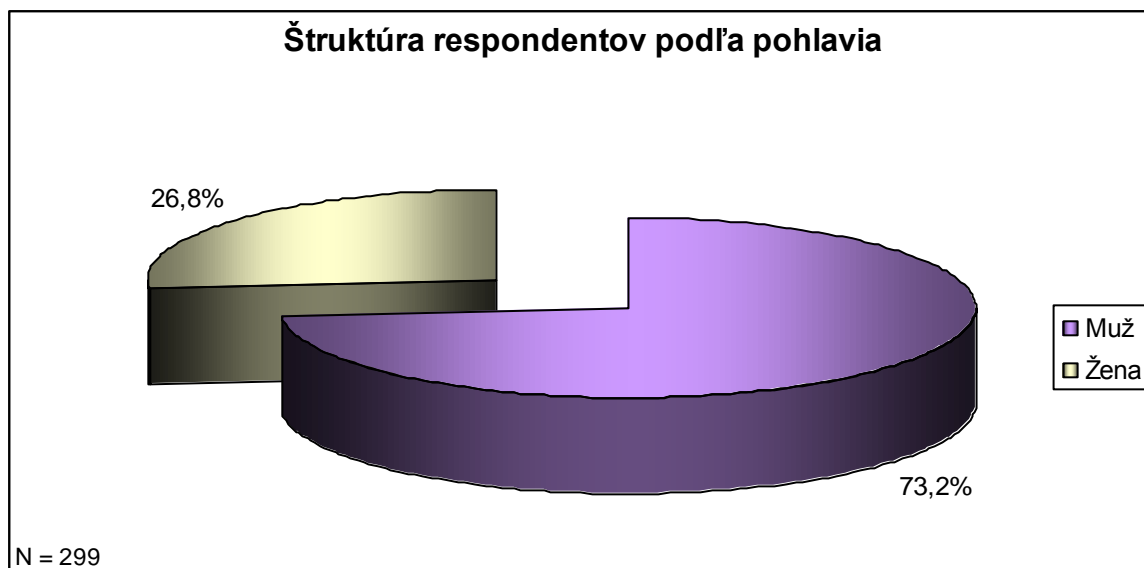

Zdroj: Slovak Business Agency

Ostatné charakteristiky vzorky

Prieskumu sa z celkovej vzorky zúčastnilo 73,2 % mužov a 26,8 % žien štátnych príslušníkov tretích krajín

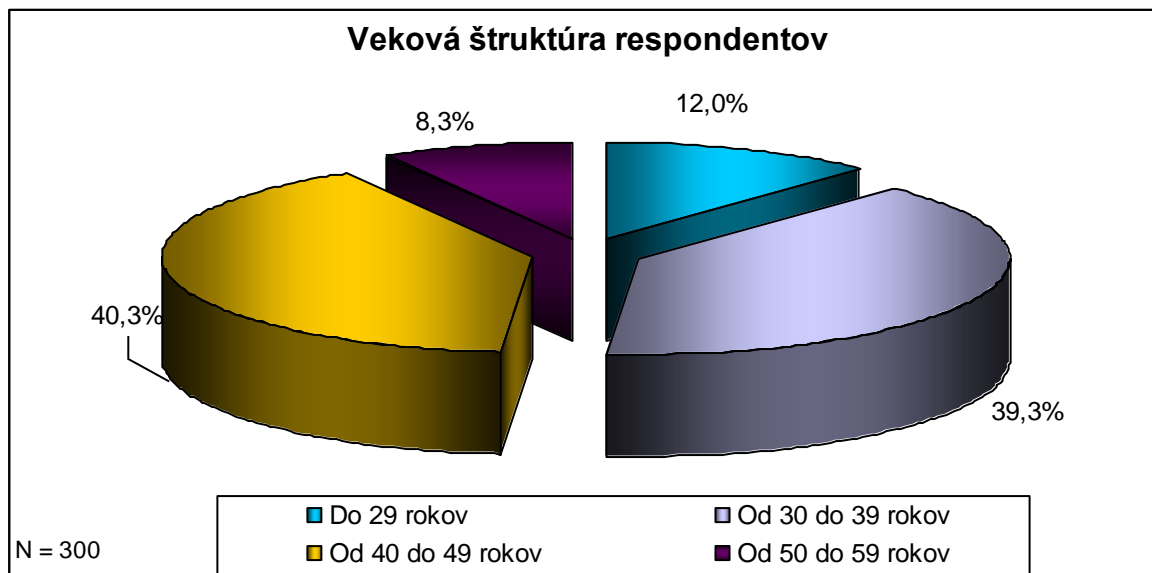
Graf č. 26

Zdroj: Slovak Business Agency

Z hľadiska vekovej štruktúry mali najväčšie zastúpenie respondenti vo veku od 40 do 49 rokov (40,3 %) a vo veku od 30 do 39 rokov (39,3 %). Medzi oslovenými sa nachádzali aj podnikatelia vo veku od 50 do 59 rokov (8,3 %) a podnikatelia do 29 rokov.

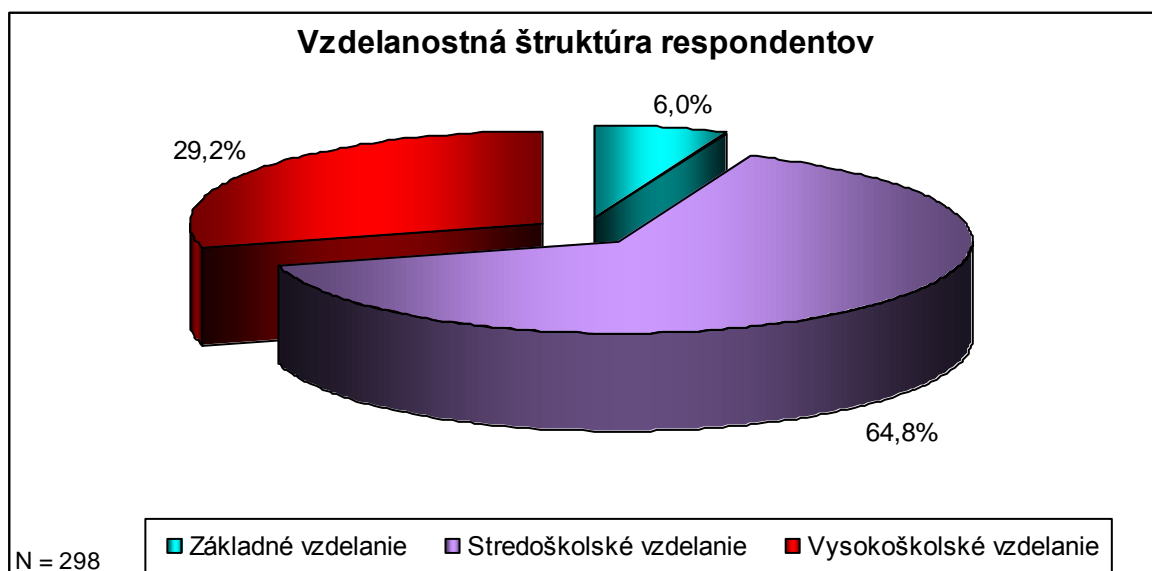
Graf č. 27

Zdroj: Slovak Business Agency

Takmer dve tretiny (64,8 %) respondentov štátnych príslušníkov tretích krajín podnikajúcich na Slovensku malo ukončené stredoškolské vzdelanie. Vysokoškolské vzdelanie malo 29,2 % a základné vzdelanie uviedlo iba 6 % z celkového počtu oslovených.

Graf č. 28

Zdroj: Slovak Business Agency

Metodika prieskumu

Zber údajov realizovala Slovak Business Agency v období od júna 2014 do januára 2015 formou mailových dotazníkov. Každý z dotazníkov bol preložený do jazyka prislúchajúceho danej skupine štátnych príslušníkov.

Základný súbor tvorilo 300 vyzbieraných dotazníkov štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorý na Slovensku vykonávajú podnikateľskú činnosť. V rámci štruktúry vzorky základný súbor tvorilo 25 ukrajinských, 17 ruských, 100 vietnamských, 142 čínskych a 16 srbských štátnych príslušníkov.

Pri uzatvorených položkách dotazníka sa frekvencia odpovedí vyhodnocovala na každú z ponúkaných volieb pre celý výberový súbor. Pri otvorených položkách boli jednotlivé odpovede kategorizované (položka sa pri vyhodnocovaní uzatvorila)

Záverečnú správu vypracovala Slovak Business Agency. Spracovanie dát a výsledná grafická prezentácia sa uskutočnila prostredníctvom MS Excel.

-

Zhrnutie

- Hlavnými dôvodmi odchodu z domovskej krajiny sú vo všeobecnosti nepriaznivé ekonomické a životné podmienky. Viac ako jedna pätina (20,7 %) respondentov uviedla ako hlavný dôvod odchodu z domovskej krajiny nízku ekonomickú úroveň, 17,3 % nepriaznivé všeobecné životné podmienky a nevhodné podmienky na podnikanie (15,3 %).
- Okrem uvedených dôvodov medzi ostatnými dôvodmi dominovali prevažne subjektívne motívy jednotlivcov (chcem žiť v EÚ – 14,7 %, možnosť cestovať – 10,7 %) ako aj sociálne motívy (odchod za účelom zlúčenia rodiny – 9,7 %).
- Viac ako tretina (34,7 %) respondentov si vybrala Slovensko ako cieľovú krajinu kvôli vhodným životným podmienkam a ďalšia takmer tretina (28,3 %) na základe odporúčania rodinného príslušníka alebo známeho.
- Pätina (20,3 %) oslovených si vybrala Slovensko pre jeho geografickú polohu ako vstupnej brány na trhy EÚ a 15,7 % pre priaznivé podnikateľské prostredie.
- Takmer polovica (47,3 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín má na Slovensku trvalý pobyt, 31,3 % vykonáva podnikateľskú činnosť na základe prechodného pobytu za účelom podnikania a 14,3 % má prechodný pobyt za účelom zlúčenia rodiny.
- Viac ako dve tretiny (71,4 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín vykonávali podnikateľskú činnosť aj v domovskej krajine, pričom necelá polovica 46,7 % podnikala v inom predmete podnikania ako na Slovensku. 28,7 % podnikateľov nevykonávala v domovskej krajine pre príchodom na Slovensko žiadnu podnikateľskú činnosť.
- V rámci podnikania na Slovensku viac ako polovica (53,7 %) podnikateľov nevyužila kvalifikáciu nadobudnutú v domovskej krajine.
- Pri hodnotení súčasných podmienok na podnikanie pre štátnych príslušníkov tretích krajín na Slovensku prevažoval názor, že podmienky sú skôr dobré (56,3 %). Za skôr zlé podmienky ich naopak považuje takmer tretina (32,7 %) respondentov.
- Z prieskumu vyplýva, že podnikatelia štátny príslušníci tretích krajín mali v začiatkoch svojho podnikania najväčšie problémy zorientovať sa v slovenskej legislatíve v oblasti podnikania, čo deklarovala viac ako polovica (50,3 %) respondentov.
- 43,7 % podnikateľov označilo ako problematické v začiatkoch podnikania aj zložité procedúry pri registrácii/začatí podnikania a takmer pätina (19,0 %) uviedla, že najväčšie problémy v začiatkoch podnikania pre nich predstavovali nedostatočné finančné zdroje pre začiatok podnikania.
- Jedným z problémov štátnych príslušníkov z tretích krajín je aj neznalosť slovenského jazyka, čo deklarovalo 41,3 % respondentov. Viac ako dve tretiny (68,7 %)

podnikateľov ovládajú len základy slovenčiny a takmer pätina (14,0 %) slovenčinu neovláda vôbec.

- Ďalším problémom v začiatkoch podnikania boli kultúrne rozdiely/neznalosť miestnych zvyklostí, uviedlo to 29,3 % respondentov a predsudky voči cudzincom s podielom 13,3 %.
- Problémy v začiatkoch podnikania podnikateľom štátnym príslušníkom tretích krajín spôsobovalo aj neuznanie dokladov o dosiahnutej kvalifikácii, deklarovalo to takmer 9% respondentov. Takmer polovici (47,8 %) podnikateľov štátnych príslušníkov tretích krajín neboli uznané doklady súvisiace s dosiahnutou kvalifikáciou v domovskej krajine. O uznanie dokladov súvisiacich s dosiahnutou kvalifikáciou nežiadalo 42,1 % opýtaných.
- Problémom jej aj splnenie kritéria dosiahnutia stanovenej výšky zdaneného príjmu/zisku pre potreby obnovenia prechodného pobytu na účel podnikania. Vážne problémy to predstavuje až pre 36,4 % zapojených podnikateľov.
- Viac ako pätina (21,6 %) dokáže splniť dané kritérium a preto ho nepovažuje za problém. 14,4 % respondentov sa k splneniu kritéria nevedelo vyjadriť, resp. zatiaľ nežiadali o predĺženie pobytu.
- Negatívne vnímanie a predsudky voči cudzincom zo strany slovenských obchodných partnerov a zákazníkov v rámci komunikácie pociťuje až 73,2 % opýtaných, pričom sa s nimi stretávajú prevažne zriedka (48,2 %) resp. menej často (23,7 %).
- Najžiadanejšou formou pomoci pri podnikaní z pohľadu štátnych príslušníkov tretích krajín je podľa prieskumu prehľadný web s komplexnými informáciami o podnikaní cudzincov, deklarovalo to 27,7 %, publikácie o podmienkach podnikania na Slovensku v cudzojazyčných vydaniach by privítalo 19,3 % a dotované jazykové kurzy slovenského jazyka by ocenilo 19,0 % opýtaných.
- Ďalej by podnikatelia štátny príslušníci tretích krajín privítali v rámci pomoci pri podnikaní dlhodobé poradenstvo/mentoring zameraný na prekonávanie prekážok podnikania (17,7 %) a sieťovanie a výmenu skúseností etablovaných podnikateľov cudzincov na Slovensku (15,0 %).
- Za najviac nápomocné informácie v začiatkoch podnikania sú medzi oslovenými podnikateľmi považované najmä informácie o daňovo-odvodovej problematike, oblasti účtovníctva a pod. (40,7 %), kontakty na podporné inštitúcie (33,3 %) a informácie o základných krokoch na založenie firmy/živnosti.

Zoznam tabuliek

Číslo tabuľky	Názov tabuľky
Tabuľka č. 1	Etnická štruktúra podnikov
Tabuľka č. 2	Odvetvová štruktúra podnikov
Tabuľka č. 3	Regionálna štruktúra podnikov
Tabuľka č. 4	Štruktúra podnikov podľa právnej formy
Tabuľka č. 5	Štruktúra podnikov podľa dĺžky podnikateľskej činnosti
Tabuľka č. 6	Štruktúra podnikov podľa počtu zamestnancov
Tabuľka č. 7	Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého ročného obratu
Tabuľka č. 8	Prosím špecifikujte na základe akého povolenia/pobytu vykonávate podnikateľskú činnosť na Slovensku

Zoznam grafov

Číslo grafu	Názov grafu
Graf č. 1	Hlavné dôvody odchodu z domovskej krajiny
Graf č. 2	Ostatné dôvody odchodu z domovskej krajiny na Slovensko
Graf č. 3	Prosím špecifikujte faktory, na základe ktorých ste si vybrali Slovensko?
Graf č. 4	Prosím špecifikujte na základe akého povolenia(pobytu vykonávate podnikateľskú činnosť na Slovensku
Graf č. 5	Vykonávali ste podnikateľskú činnosť aj vo Vašej domovskej krajine?
Graf č. 6	Využili ste nadobudnutú kvalifikáciu v domovskej krajine pri podnikaní na Slovensku
Graf č. 7	Ako hodnotíte súčasné podmienky na podnikanie pre cudzincov na Slovensku
Graf č. 8	Čo Vám spôsobovalo najväčšie problémy v začiatkoch podnikania na Slovensku
Graf č. 9	Aká je úroveň Vašich znalostí slovenského jazyka?
Graf č. 10	Boli Vám uznané Vaše doklady súvisiace s dosiahnutou kvalifikáciou
Graf č. 11	Do akej miery považujete za náročné splnenie kritéria stanovenej výšky zdaneného príjmu/zisku ako podmienky na predĺženie pobytu za účelom podnikania?
Graf č. 12	Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého hospodárskeho výsledku v roku 2013
Graf č. 13	Pocitujete v komunikácii so slovenskými obchodnými partnermi a zákazníkmi negatívne vnímanie a predsudky voči cudzincom
Graf č. 14	Akú formu pomoci podnikania štátnych príslušníkov tretích krajín považujete za najviac nápomocnú?
Graf č. 15	Využili ste služby príslušnej obchodnej komory pri podnikaní na Slovensku?
Graf č. 16	Aké informácie považujete za najviac nápomocné pre štátnych príslušníkov tretích krajín začínajúcich podnikanie na Slovensku?
Graf č. 17	Prosím uveďte Vašu domovskú krajinu, z ktorej pochádzate
Graf č. 18	Odvetvová štruktúra podnikov

Graf č. 19	Regionálna štruktúra podnikov podľa krajov SR
Graf č. 20	Štruktúra podnikov podľa právnej formy
Graf č. 21	Štruktúra podnikov podľa dĺžky podnikateľskej činnosti
Graf č. 22	Na akom geografickom trhu vyvíja aktivity Vaša firma?
Graf č. 23	Počet zamestnancov podniku
Graf č. 24	Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého ročného obratu v roku 2013
Graf č. 25	Štruktúra podnikov podľa dosiahnutého hospodárskeho výsledku v roku 2013
Graf č. 26	Štruktúra respondentov podľa pohlavia
Graf č. 27	Veková štruktúra respondentov
Graf č. 28	Vzdelanostná štruktúra respondentov

Dotazník

1. Prosím špecifikujte hlavné dôvody odchodu z domovskej krajiny na Slovensko?
(respondent môže uviesť viac odpovedí)

- 1 Nepriaznivé všeobecné životné podmienky
- 2 Nevhodné podmienky na podnikanie
- 3 Nízka ekonomická úroveň
- 4 Politické/ etnické/ náboženské napätie v domovskej krajine
- 5 Nepriaznivá bezpečnostná situácia
- 6 Iné (uveďte) .....

2. Prosím špecifikujte faktory, na základe ktorých ste si vybrali Slovensko? (respondent môže uviesť viac odpovedí)

- 1 Priaznivé podnikateľské prostredie
- 2 Vhodné životné podmienky
- 3 Geografická poloha Slovenska ako vstupnej brány na trhy EÚ
- 4 Odporúčanie rodinného príslušníka/ známeho
- 5 Predchádzajúce podnikateľsko-obchodné kontakty na Slovensku
- 6 Iné (uveďte) .....

3. Prosím špecifikujte na základe akého povolenia/pobytu vykonávate podnikateľskú činnosť na Slovensku

- 1 Prechodný pobyt za účelom podnikania
- 2 Prechodný pobyt za účelom štúdia
- 3 Prechodný pobyt za účelom zlúčenia rodiny
- 4 Prechodný pobyt na účel výskumu a vývoja
- 5 Prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí
- 6 Prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte
- 7 Mám na Slovensku trvalý pobyt
- 8 Iné (uveďte) .....

4. Vykonávali ste podnikateľskú činnosť aj vo Vašej domovskej krajine?

- 1 Nie
- 2 Áno, v rovnakom predmete podnikania ako na Slovensku
- 3 Áno, ale v inom predmete podnikania ako na Slovensku

5. Využili ste nadobudnutú kvalifikáciu v domovskej krajine pri podnikaní na Slovensku?

- 1 Áno, úplne
- 2 Áno, čiastočne
- 3 Nie

6. Aká je úroveň Vašich znalostí slovenského jazyka

- 1 Hovorím plynule po slovensky
- 2 Ovládam len základy slovenčiny
- 3 Neovládam slovenčinu

7. Boli Vám uznané Vaše doklady súvisiace s dosiahnutou kvalifikáciou?

- 1 Áno, boli uznané
- 2 Nie, neboli uznané
- 3 Nežiadal som o uznanie

8. Ako hodnotíte súčasné podmienky na podnikanie pre cudzincov na Slovensku?

- 1 Veľmi dobré
- 2 Skôr dobré
- 3 Skôr zlé
- 4 Veľmi zlé

9. Čo Vám spôsobovalo najväčšie problémy v začiatkoch podnikania na Slovensku
(respondent môže uviesť viac odpovedí)

- 1 Neznalosť slovenskej legislatívy v oblasti podnikania
- 2 Neznalosť slovenského jazyka
- 3 Zložité procedúry pri registrácii / začatí podnikania
- 4 Neuznanie dokladov o dosiahnutej kvalifikácii
- 5 Kultúrne rozdiely/ neznalosť miestnych zvyklostí
- 6 Nedostatočné finančné zdroje pre začiatok podnikania
- 7 Predsudky voči cudzincom
- 8 Iné (uveďte) .....

10. Do akej miery považujete za náročné splnenie kritéria stanovenej výšky zdaneného príjmu/zisku ako podmienky na predĺženie prechodného pobytu za účelom podnikania? *(odpovedajú respondenti, ktorí podnikajú na základe prechodného pobytu za účelom podnikania, - v otázke č.3 uviedli odpoveď č. 1)*

- 1 Spôsobuje to vážne problémy
- 2 Spôsobuje to mierne problémy
- 3 Nepovažujem za problém dodržať dané kritérium
- 4 Nevieť posúdiť / nežiadal som o predĺženie pobytu
- 5 Neuvedené

11. Pociťujete v komunikácii so slovenskými obchodnými partnermi a zákazníkmi negatívne vnímanie a predsudky voči cudzincom?

- 1 Áno, často
- 2 Áno, menej často
- 3 Áno, zriedka
- 4 Nie
- 5 Nevieť posúdiť

12. Akú formu pomoci podnikania cudzincov považujete za najviac nápomocnú?

- 1 Dotované jazykové kurzy slovenského jazyka
- 2 Prehľadný web s komplexnými informáciami o podnikaní cudzincov
- 3 Publikácie o podmienkach podnikania na Slovensku v cudzojazyčných vydaniach
- 4 Dlhodobé poradenstvo/ mentoring zamerané na prekonávanie prekážok podnikania
- 5 Sieťovanie a výmena skúseností etablovaných podnikateľov cudzincov na Slovensku
- 6 Semináre/konferencie
- 7 Prístupnejšie finančné zdroje
- 8 Iné (uveďte) .....

13. Aké informácie považujete za najviac nápomocné pre cudzincov začínajúcich podnikanie na Slovensku?

- 1 Informácie o miestnych obchodných zvyklostiach
- 2 Základné kroky na založenie firmy / živnosti
- 3 Kontakty na podporné inštitúcie (realizujúce programy na podporu podnikania)
- 4 Informácie o daňovo-odvodovej problematike, oblasti účtovníctva apod.
- 5 Informácie o potenciálnych obchodných partneroch/ odberateľoch
- 6 Informácie o možnostiach získať finančné zdroje
- 7 Iné (uveďte) .....

14. Využili ste služby príslušnej obchodnej komory pri podnikaní na Slovensku?

- 1 Áno
- 2 Nie, ale uvažujem o tom
- 3 Nie, ani o tom neuvažujem
- 4 Neviem o tom, že na Slovensku existuje príslušná komora

15. Na akom geografickom trhu vyvíja aktivity Vaša firma? (respondent môže uviesť viac odpovedí)

- 1 Trh Slovenskej republiky
- 2 Jednotný trh EÚ
- 3 Ostatné krajiny mimo EÚ
- 4 Domovská krajina

16. Prosím uveďte Vašu domovskú krajinu, z ktorej pochádzate

- 1 Ukrajina
- 2 Rusko
- 3 Vietnam
- 4 Čína

17. Prosím uveďte aké je Vaše pohlavie

- 1 Muž
- 2 Žena

18. Prosím uveďte aký je Váš vek

- 1 Do 29 rokov
- 2 Od 30 do 39 rokov
- 3 Od 40 do 49 rokov
- 4 Od 50 do 59 rokov
- 5 Viac ako 60 rokov

19. Prosím uveďte aké je Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

- 1 Základné vzdelanie
- 2 Stredoškolské vzdelanie
- 3 Vysokoškolské vzdelanie

20. Aká je právna forma Vašej firmy?

- 1 Živnostník
- 2 Spoločnosť s ručením obmedzeným
- 3 Iné (uveďte) .....

21. Ako dlho podnikáte na Slovensku?

- 1 Menej ako 1 rok
- 2 Od 1 do 3 rokov
- 3 3 a viac rokov

22. Koľko zamestnancov má Vaša firma?

- 1 Nemáme zamestnancov
- 2 1 až 9 zamestnancov
- 3 Viac ako 10 zamestnancov

23. Uveďte prosím, aký bol ročný obrat Vašej firmy v roku 2013

- 1 Menej ako 10 tisíc eur
- 2 Od 10 do 33 tisíc eur
- 3 Od 33 do 333 tisíc eur
- 4 Viac ako 333 tisíc eur

24. Uveďte prosím, aký ste dosiahli hospodársky výsledok po zdanení v roku 2013

- 1 Dosiahol som záporný hospodársky výsledok
- 2 Od 0 do 3 962 eur
- 3 Od 3 962 do 11 885 eur
- 4 Od 11 885 do 33 tisíc eur
- 5 Viac ako 33 tisíc eur

25. V ktorom kraji sídli Vaša firma ?

- 1 Bratislavský kraj
- 2 Trnavský kraj
- 3 Trenčiansky kraj
- 4 Nitriansky kraj
- 5 Žilinský kraj
- 6 Banskobystrický kraj
- 7 Prešovský kraj
- 8 Košický kraj

26. Ktorá z nasledovných činností je vo Vašom podnikaní hlavná (podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE)?

- 1 Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov
- 2 Ťažba a dobývanie
- 3 Priemyselná výroba
- 4 Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu
- 5 Dodávka vody; čistenie a odvod odpad. vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov
- 6 Stavebníctvo
- 7 Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov
- 8 Doprava a skladovanie
- 9 Ubytovacie a stravovacie služby
- 10 Informácie a komunikácia
- 11 Finančné a poisťovacie činnosti
- 12 Činnosti v oblasti nehnuteľností
- 13 Odborné, vedecké a technické činnosti
- 14 Administratívne a podporné služby
- 15 Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie
- 16 Vzdelávanie
- 17 Zdravotníctvo a sociálna pomoc
- 18 Umenie, zábava a rekreácia
- 19 Ostatné činnosti